

Mens vi venter på Godot ...

TEKST

Adrian Lorentsson

PUBLISERT 1. oktober 2008

En reell ventetidsgaranti for barn og unge i psykiatrien lar vente på seg. Regjeringen har sagt at det nå skal gå fortere å få hjelp hvis du er ung. Eller har de det? I mine øyne er det slike forventninger regjeringen har skapt ved å gå ut med denne garantien, men hva har de egentlig sagt? På hjemmesidene til Helse- og omsorgsdepartementet står følgende om ventetidsgarantien:

Ventetidsgarantien skal sikre at ingen med rett til nødvendig helsehjelp skal vente mer enn maks 65 virkedager på behandling, og alle får rett til en vurdering innen 10 virkedager.

I samme artikkel står det at ventetiden har blitt redusert fra 79 dager (ikke virkedager) i første periode i 2007, til 76 dager for samme periode i år. Så hva betyr tallene, og hva har dette å si for ungdommer under 23 år som venter på hjelp? Først må vi se på formuleringene departementet har brukt. De er ganske finurlige, forstår du. I pressemeldingen skilles det mellom dager og virkedager, så la oss da se hvor mange uker 65 virkedager er. Et kjapt regnestykke viser at 65 virkedager er 13 arbeidsuker. Ganger man 13 uker med 7 dager, som er det antallet dager man må vente på behandling i løpet av en uke, får man (voilà!) 91 dager. Regjeringen mener altså å innføre en garanti som er oppfylt allerede før den trer i kraft.

«Regjeringen mener altså å innføre en garanti som er oppfylt allerede før den trer i kraft»

Denne garantien er med andre ord fullstendig ribbet for ambisjoner. Samtidig får vi stadige tilbakemeldinger fra hele landet om ungdommer som venter og venter. Alt fra en venn av meg som ventet 670 dager (to år), til en jente som ventet i 10 år uten å få hjelp. Selv fikk jeg noe som fastlegen min karakteriserte som sterke symptomer på posttraumatisk stressyndrom (PTSD), men for at jeg skulle kunne få behandling i psykisk helsevern, måtte jeg vente i fire måneder på hjelp. Dette førte til at i tillegg til å leve med ubehandlede symptomer på PTSD fikk jeg en ekstra knekk som følge av

ventetiden. En blir jo sittende igjen med følelser av avmakt og mindreverdighet, samtidig som en føler seg forlatt.

Blir du syk i ung alder, om du ikke makter å gå på skolen, så er tre måneder (90 dager) katastrofalt lenge å vente. Men er det ikke like katastrofalt for voksne? Det spørsmålet ville det vært urettferdig å gi et fasitsvar på, men det ligger en del gode argumenter til grunn for å satse på ungdom. Grovt sett vil en voksen som blir psykisk syk i dag, i verste fall falle utenfor samfunnet og ha problemer med å komme tilbake. Er du ungdom, risikerer du alle dine fremtidsutsikter. Grunnen til det er at det stilles meget høye krav til hvordan en skal følge opp sine studier, det være seg videregående eller høyskole/universitet. I tillegg er ungdom i en periode av livet da de utvikler seg, ikke bare akademisk, men også sosialt og lærer ansvar. Dersom man da ikke sørger for at ungdom får god og rask oppfølging i tide, vil man produsere mennesker med større utsikter til karriere som pasient i psykisk helsevern enn i arbeidslivet.

Mental Helse Ungdom mener at en ventetidsgaranti bør garantere at ventetiden ikke er lenger enn én måned – utopisk sier du kanskje, jobb med det sier jeg. Alt tyder på at det ligger en formidabel utfordring for norske myndigheter i å sørge for at unge får hjelp tidsnok. En ventetidsgaranti bør ha et høyt ambisjonsnivå og føre med seg tilstrekkelige ressurser, ikke bare økonomiske, men også menneskelige og strategiske.

Hva skal vi gjøre mens vi venter på Godot (Bjarne Haakon Hanssen) og hans fantastiske garanti? Vente? Nei. Vi skal fortsette å bygge opp et samfunn som bygger på åpenhet og medmenneskelighet. Det høres kanskje ut som jeg er fylt av utopiske ideer basert på en klisjéfylt tankegang. Du tror kanskje at jeg har en visjon om dansende mennesker i adams drakt som omfavner hverandre på hvert gatehjørne. Nei. Mitt ønske er et samfunn hvor mennesker tør å snakke sammen, og ikke minst tør å lytte. Er det for mye forlangt? En trenger ikke syv års utdanning for å slå av en prat.

Det virker på meg som om den gode samtalen har forsvunnet for mange i dagens samfunn, uten at noen ser ut til å savne den nevneverdig. Kan det være derfor antallet polikliniske konsultasjoner har tredoblet seg siden 2000? Jeg husker fortsatt veldig godt de samtalene jeg hadde med min far da jeg var mindre, de som var så uendelig vanskelige for meg. De samtalene hvor vi gikk tur i skogen og jeg plutselig skjønnte at han skjønnte hva jeg hadde å stri med. Jeg husker den dag i dag den store trestammen jeg satt på, mens jeg tittet utover en litt glissen skog, dinglende febrilsk med beina for å prøve å svelge den store, voksende klumpen jeg hadde i halsen. Det har ikke blitt få ganger hvor jeg har tenkt tilbake på det øyeblikket i skogen, av og til i bitterhet og skuffelse over min egen dårlige evne til å skjule meg selv, av og til i beundring for min far, som så meg for den jeg var, og valgte å gjøre det han kunne gjøre: Vise sin tilstedeværelse i mitt liv. Den samtalen har på mange måter blitt et slags korrektiv for meg i senere år, jeg vet at det finnes noen jeg kan snakke med, noen som ser meg, noen som aksepterer meg for den jeg er. På den måten har jeg kommet veldig godt ut av periodene i livet da ting ikke har vært lette.

Men hvordan stiller slike samtaler seg i dagens samfunn? Har foreldre hengt seg så opp i karriere-jaget at de får tunnelsyn i hverdagen, og har barn og unge fått et så forvridt bilde av hva det vil si å være vellykket, at ingen egentlig enser hverandre? Det er i hvert fall en forklaring på den dramatiske økningen i barne- og ungdomspsykiatrien. At regjeringen vil ha det til at vi har fått en mer effektiv psykiatri, kan være en årsak, men jeg kan ikke si jeg kjøper den forklaringen til fulle.

Hva trenger så barn og unge i dag? Jeg skal på ingen måte komme med belærende teori overfor en hel drøss av Norges psykologer. Jeg ønsker snarere å komme med mine tanker rundt hva jeg har opplevd og hva som gjorde at jeg er den jeg er i dag. Først av alt vil jeg si at jeg ikke har noen som helst tro på at det finnes kroniske diagnoser innenfor psykiatrien i dag. Jeg har fått litt motbør for denne påstanden, men jeg står fast ved den. Grunnen til det er at profetier i stor grad ofte er selvoppfyllende. Først og fremst på det personlige plan, men i en behandlingssituasjon vil en behandlers utsagn som oftest adopteres av pasienten. Derfor vil sannsynligheten for tilfriskning kraftig reduseres hvis utgangspunktet er håpløst. Har man derimot håp som behandler, vil også håpet i mye større grad smitte over på pasienten. Det var den åpenbare mangelen på håpløshet rundt meg som ga meg en mulighet til å bli frisk. Når håp og mestring ikke sto som et krampaktig sentrum, men fortsatt var det som fylte dagene mine, ble det fort klart det gikk rett vei. Håpet er noe som har ligget som en grunnleggende tanke hos mennesket så lenge vi har eksistert, hvorfor ikke fortsette å bruke det? Så kan en jo argumentere for at det er uheldig å gi noen falske forhåpninger, spesielt i psykiatrien, men min erfaring er at de som står fast ved dette, ofte aldri har prøvd. Så hvorfor ikke prøve en dose håp når det gjelder ventetidsgarantien? Hvorfor kan vi ikke gi de ungdommene som venter, et lite håp om at hjelpen er i sikte? Kanskje vi kan gi dem et lite vink som sørger for at de holder motet oppe en stund til? Håp smitter. La systemet være en bærer av håp. Forandring fryder. Det gjør også vondt, men det må til fra tid til annen.

Til slutt får vi jobbe videre for et samfunn som gir rom for den gode samtalen, som gir rom for svakhet som styrke, og vi får håpe at regjeringen finner ut at togene går fort i ungdomstiden, og at det finnes noen med nok bein i nesa til å satse på ungdom. Ungdom er jo tross alt fremtiden, ikke sant?

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 45, nummer 10, 2008, side 1330-1331

TEKST

Adrian Lorentsson, Nestleder i Mental Helse Ungdom